

GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA

H O T Ă R Î R E

**pentru aprobarea Planului de acțiuni privind promovarea siguranței pe Internet
a copiilor și adolescenților pentru anii 2017-2020**

nr. din

Întru realizarea obiectivelor Strategiei pentru protecția copilului pe anii 2014-2020 și Programului de activitate al Guvernului Republicii Moldova 2016-2018, precum și pentru creșterea nivelului de siguranță pe Internet a copiilor și adolescenților, Guvernul

HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă Planul de acțiuni privind promovarea siguranței pe Internet a copiilor și adolescenților pentru anii 2017-2020 (se anexează).

2. Finanțarea acțiunilor prevăzute în Planul de acțiuni privind promovarea siguranței pe Internet a copiilor și adolescenților pentru anii 2017-2020 se va efectua din contul și în limitele alocațiilor aprobate în aceste scopuri în bugetul de stat, bugetele autorităților/instituțiilor publice implicate, precum și din alte surse, conform legislației în vigoare.

3. Ministerele și instituțiile responsabile de implementare vor întreprinde măsurile necesare pentru realizarea Planului de acțiuni privind promovarea siguranței pe Internet a copiilor și adolescenților pentru anii 2017-2020 și vor prezenta Ministerului Tehnologiei Informației și Comunicațiilor, anual, până la data de 15 februarie, informații privind rezultatele îndeplinirii acțiunilor incluse în Planul de acțiuni nominalizat.

4. Controlul asupra executării prezentei hotărâri se pune în sarcina Ministerului Tehnologiei Informației și Comunicațiilor, care, anual, până la 1 aprilie, va prezenta Guvernului raportul privind realizarea Planului de acțiuni privind promovarea siguranței pe Internet a copiilor și adolescenților pentru anii 2017-2020.

PRIM-MINISTRU

Contrasemnează:

Ministrul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor

Ministrul Afacerilor Interne

Ministrul Educației

PLANUL DE ACȚIUNI
privind promovarea siguranței pe Internet a copiilor și adolescenților pentru anii 2017-2020

Nr	Acțiuni	Subacțiuni	Instituții responsabile	Parteneri	Termen-limită	Indicatori de progres	Costul acțiunii (mii lei) și sursele de finanțare preconizate
1	2	4	5	6	7	8	9
I. REDUCEREA CONȚINUTULUI ILEGAL DIN INTERNET ȘI ABORDAREA COMPORTAMENTULUI CU IMPACT NEGATIV ÎN MEDIUL ONLINE							
1.	Crearea punctelor de contact naționale pentru recepționarea raportării conținutului ilegal din Internet.	1.1. Elaborarea cadrului normativ privind funcționarea platformei web pentru raportarea conținutului ilegal din Internet	Agenția de Stat pentru Protecția Moralității, Ministerul Afacerilor Interne, Procuratura Generală	Cancelaria de Stat (Centrul de Telecomunicații Speciale, Centrul de Guvernare Electronică), Parteneri de dezvoltare, asociații obștești	Trim. IV 2017 – trim. II 2018	Regulamentul de funcționare a platformei elaborat și aprobat . Cadrul legal ajustat în vederea permițerii investigării raportărilor înregistrate de platformă. Numărul de investigații inițiate de către organele de urmărire penală în baza raportărilor parvenite pe platformă	Din sursele partenerilor de dezvoltare. (Consultant - 50,0)
		1.2. Crearea platformei web pentru raportarea conținutului ilegal din Internet	Agenția de Stat pentru Protecția Moralității, Ministerul Afacerilor Interne, Procuratura Generală	Cancelaria de Stat (Centrul de Telecomunicații Speciale, Centrul de Guvernare Electronică), Parteneri de dezvoltare, asociații obștești	Trim. II 2018	Platforma funcțională. Numărul punctelor de contact naționale	Din sursele partenerilor de dezvoltare. (Crearea platformei - 100,0; Mentenanța platformei – 20,0 /anual)
		1.3. Promovarea platformei web pentru raportarea conținutului ilegal din Internet	Agenția de Stat pentru Protecția Moralității, Ministerul Afacerilor Interne	Autoritățile administrației publice locale, Parteneri de dezvoltare, asociații obștești, Furnizori de rețele și/sau servicii de	Trim. II 2018 – trim. IV 2020	Numărul actorilor (guvernamentali, sector privat, asociativ) care participă la promovarea platformei web. Numărul de titluri media despre activitatea platformei web. Numărul de raportări privind conținutul ilegal recepționate pe platformă.	În limita alocațiilor curente. Din sursele partenerilor de dezvoltare.

				comunicații electronice			
2.	Crearea centrelor de informare și consiliere privind siguranța online. Desfășurarea activităților de informare și sensibilizare a publicului privind riscurile online.	2.1. Elaborarea cadrului de reglementare pentru asigurarea funcționării platformei web pentru informare și consiliere privind siguranța online (proceduri operaționale și procedura de referire către serviciile specializate de asistență și protecție și organele de drept).	Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale, Ministerul Afacerilor Interne Procuratura Generală, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	Parteneri de dezvoltare, asociațiile obștești	Trim. IV 2017 – trim. II 2018	Regulamentul de funcționare a platformei web elaborat. Mecanismul de referire către servicii specializate de asistență și protecție elaborat. Numărul de cazuri consiliate și referite către servicii specializate de asistență și protecție și organele de drept.	Din sursele partenerilor de dezvoltare. Servicii de consultanță – 50,0
		2.2. Crearea platformei web pentru informare și consiliere privind siguranța online, inclusiv în condiții de confidențialitate, și facilitarea accesului la servicii specializate de asistență și protecție prin parteneriat public-privat cu platforma www.siguronline.md .	Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale	Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Procuratura Generală, Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor, asociațiile obștești, furnizorii de rețele și/sau servicii de comunicații electronice	Trim. II 2018	Acord de parteneriat semnat, Platforma web funcțională, Numărul de persoane care au beneficiat de serviciile platformei web.	Din sursele partenerilor de dezvoltare. Crearea platformei web - 150,0. Completarea conținutului informațional al platformei web – 75,0 . Mentenanța platformei web - 30,0 lei/anual. Servicii operatori-consultanți online – 300,0 lei / anual
		2.3. Promovarea platformei web în cadrul grupurilor țintă	Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale, Ministerul Educației, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	Autoritățile administrației publice locale, asociațiile obștești, furnizorii de rețele și/sau servicii de comunicații electronice	Trim. II 2018 – trim. IV 2020	Numărul articolelor publicate în media. Numărul instituțiilor participante în promovare. Numărul campaniilor de informare și promovare.	În limita alocațiilor curente. Din sursele partenerilor de dezvoltare

		2.4. Asigurarea resurselor informaționale și de consiliere pentru tineri în instituțiile de învățământ (cadre didactice, psiholog).	Ministerul Educației	Centrul Republican pentru Asistența Psihopedagogică, Asociațiile obștești (LaStrada, CIDDC)	Trim. III 2018	Numărul de persoane desemnate responsabile, instruite. Numărul de cazuri asistate.	În limita alocațiilor curente
3.	Dezvoltarea cadrului legal și de cooperare național pentru contracararea producerii și distribuirii conținutului ilegal, acostarea și hărțuirea online.	3.1. Ratificarea Protocolului adițional la Convenția Consiliului Europei privind criminalitatea informatică, referitor la incriminarea actelor de natură rasistă și xenofobă săvârșite online.	Ministerul Afacerilor Interne, Procuratura Generală	Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Ministerul Justiției, Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor	Trim. II 2017	Lege privind ratificarea Protocolului aprobată de Guvern	În limita alocațiilor curente
		3.2. Optimizarea activității Secției Protecția Copilului în cadrul Centrului pentru combaterea crimelor cibernetice	Ministerul Afacerilor Interne	Procuratura Generală, Asociațiile obștești		Numărul de cazuri investigate. Tipul cazurilor investigate. Numărul de cazuri referite către autoritățile de protecție a drepturilor copiilor.	În limita alocațiilor curente
		3.2. Elaborarea și promovarea proiectului de lege pentru modificarea articolului 5 alineatul (8) din Legea nr.30 din 7 martie 2013 cu privire la protecția copiilor împotriva impactului negativ al informației, în vederea obligării furnizorilor de rețele și/sau servicii de comunicații electronice să presteze la solicitarea utilizatorilor, în baza contractuală, serviciul de filtrare a conținutului din Internet cu impact negativ asupra copiilor.	Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor	Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației, Furnizori de rețele și/sau servicii de comunicații electronice	Trim. IV 2017	Proiectul de lege aprobat de Guvern	În limita alocațiilor curente
4.	Asigurarea mecanismelor necesare pentru aplicarea în practică a prevederilor cadrului legal și cooperarea tuturor actorilor.	4.1. Elaborarea și instituționalizarea criteriilor de selectare a specialiștilor/voluntarilor implicați direct în activități cu copii (Directiva UE 2011/92/UE).	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Tineretului și Sportului,	Asociațiile obștești	Trim. III 2018	Criterii de selectare elaborate și instituționalizate. Cadrul legislativ completat/modificat. Recrutarea și angajarea specialiștilor/voluntarilor implicați direct în activități cu copiii realizată în conformitate cu standardele europene.	În limita alocațiilor curente

			Ministerul Educației, Ministerul Sănătății				
		4.2. Elaborarea și instituționalizarea modulelor specializate de instruire în domeniul identificării, investigării și judecării infracțiunilor săvârșite online asupra copiilor.	Ministerul Afacerilor Interne, Institutul Național al Justiției Consiliul Superior al Magistraturii Procuratura Generală	Parteneri de dezvoltare. asociațiile obștești	Trim. I 2018	Module de instruire elaborate. Instruirea continuă în domeniul identificării, investigării și judecării a infracțiunilor săvârșite online asupra copiilor.	Din sursele partenerilor de dezvoltare
		4.3. Formarea profesională a reprezentanților organelor de drept și sistemului judecătoresc în domeniul identificării, investigării și judecării infracțiunilor săvârșite online asupra copiilor.	Ministerul Afacerilor Interne, Institutul Național al Justiției, Procuratura Generală, Consiliul Superior al Magistraturii.	Asociațiile obștești	Trim. II 2018 – trim IV 2020	Instruire continuă a reprezentanților organelor de drept și sistemului judecătoresc. Numărul de persoane instruite Numărul de sesiuni/ore/subiecte de instruire	În limita alocațiilor curente
		4.4. Elaborarea instrucțiunilor metodice cu privire la investigarea infracțiunilor cu caracter sexual săvârșite asupra copiilor online/cu utilizarea tehnologiilor informaționale	Procuratura Generală, Ministerul Afacerilor Interne (IGP)	Asociațiile obștești	Trim. I 2018	Instrucțiuni metodice elaborate	Din sursele partenerilor de dezvoltare
		4.5. Dezvoltarea bazei de date naționale pentru materialul foto/video cu conținut ilegal	Inspectoratul General al Poliției	Centrul de Guvernare Electronică, Centrul de Telecomunicații Speciale	Trim. I 2018	Bază de date ajustată și eficientă. Mecanism de clasificare a materialului foto/video cu conținut ilegal. Număr de sesizări/raportări înregistrate cu material foto/video cu conținut ilegal.	Din sursele partenerilor de dezvoltare
		4.6. Dezvoltarea și consolidarea expertizei conținutului ilegal și dăunător	Agenția Națională pentru Protecția Moralității	Ministerul Afacerilor Interne, Procuratura Generală, Parteneri de dezvoltare, Asociațiile obștești	Trim. I 2019	Regulament de expertizare a conținutului ilegal și dăunător elaborat. Clasificatoare elaborate și aprobate. Numărul cazurilor cu conținut ilegal și dăunător identificate și expertizate. Numărul specialiștilor instruiți.	Din sursele partenerilor de dezvoltare. Consultant - 100,0

5.	Intensificarea cooperării regionale și internaționale în domeniul combaterii conținutului ilegal din Internet.	5.1. Elaborarea unui mecanism de colaborare directă între autoritățile abilitate în contracararea producerii și distribuirii conținutului ilegal din Internet, acostării și hărțuirii online.	Ministerul Afacerilor Interne, Procuratura Generală	Serviciul de Informații și Securitate	Trim. IV 2018	Grup de lucru creat. Mecanism de colaborare directă/online elaborat. Numărul de cazuri referite. Numărul de cazuri în care s-a colaborat cu autoritățile abilitate la nivel regional sau internațional.	În limita alocațiilor curente
		5.2. Preluarea unor bune practici și metode de intervenție prin organizarea unor sesiuni de schimb de experiență între Republica Moldova și alte state	Ministerul Afacerilor Interne, Institutul Național al Justiției	Parteneri de dezvoltare, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene		Numărul schimburilor de experiență între Republica Moldova și alte state. Numărul persoanelor care au participat la schimburile de experiență. Bune practici și metode de intervenție preluate.	În limita alocațiilor curente, asistența partenerilor de dezvoltare

II. PROMOVAREA UNUI MEDIU DIGITAL MAI SIGUR PENTRU COPII ȘI ADOLESCENȚI PRIN COLABORAREA TUTUROR PĂRȚILOR IMPLICATE

6.	Încurajarea elaborării și utilizării sistemelor de auto-reglementare în domeniul siguranței copiilor în mediul online.	6.1. Aprobarea actului normativ departamental pentru asigurarea accesării în condiții protejate a rețelei Internet în cadrul instituțiilor de învățământ, centrelor educativ-formative pentru copii, centrelor de recreație pentru copii prin stabilirea precondițiilor pentru furnizorii Internet de prestare a serviciului de filtrare a conținutului din Internet cu impact negativ asupra copiilor la achiziționarea serviciilor de acces la Internet.	Ministerul Educației, (Centrul Tehnologiei Informaționale și Comunicaționale în Educație)	Ministerul Tineretului și Sportului, Furnizorii de rețele și/sau servicii de comunicații electronice	Trim. I 2018	Conținutul din Internet cu impact negativ asupra copiilor inaccessibil din rețelele interne a tuturor instituțiilor de învățământ, centrelor educativ-formative pentru copii, centrelor de recreație pentru copii.	În limita alocațiilor curente.
		6.2. Ajustarea cadrului legal în vederea stabilirii precondițiilor pentru furnizorii Internet de asigurare a serviciului de filtrare a conținutului din Internet cu impact negativ asupra copiilor în cadrul rețelelor publice deschise de acces gratuit fără fir la Internet (Wi-Fi).	Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor, Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologie	Ministerul Afacerilor Interne, Furnizorii de rețele și/sau servicii de comunicații electronice	Trim. IV 2017	Proiectul de lege pentru completarea articolului 5 alineatul (8) din Legea nr.30 din 7 martie 2013 cu privire la protecția copiilor împotriva impactului negativ al informației aprobat de Guvern.	În limita alocațiilor curente.

			Informații				
		6.3. Ajustarea cadrului de reglementare pentru serviciul de filtrare a conținutului din Internet cu impact negativ asupra copiilor.	Agencia Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației, Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor	Furnizorii de rețele și/sau servicii de comunicații electronice	Trim. IV 2017	Cadrul de reglementare ajustat și aprobat.	În limita alocațiilor curente.
7.	Stimularea aplicării soluțiilor de filtrare a conținutului din Internet cu impact negativ asupra copiilor.	Mediatizarea serviciilor de filtrare a conținutului din Internet cu impact negativ asupra copiilor, inclusiv soluțiilor software gratuite care pot fi instalate de către utilizatori de sine stătător	Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor, Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației	Furnizorii de rețele și/sau servicii de comunicații electronice, asociațiile obștești	Trim. I 2018 – trim. IV 2020	Acorduri de colaborare public-private în vederea promovării serviciului de filtrare semnate. Informații despre serviciul de filtrare accesibile și disponibile publicului larg.	În limita alocațiilor curente. Din sursele partenerilor de dezvoltare.
8.	Stimularea participării copiilor și adolescenților în crearea unui mediu digital sigur.	8.1. Promovarea subiectului privind mediul digital sigur în cadrul activităților extracurriculare pentru elevi și tineri	Ministerul Educației, Ministerul Tineretului și Sportului	Autoritățile publice locale, asociațiile obștești, parteneri de dezvoltare	Trim. III 2017 – trim IV 2020	Numărul de evenimente organizate. Numărul de instituții participante. Numărul copiilor participanți/implicați.	În limita alocațiilor curente
		8.2. Încurajarea/mobilizarea și susținerea acțiunilor de informare și sensibilizare ale copiilor și adolescenților în cadrul lunii „Securității cibernetice”, zilei „Siguranța în internet”.	Ministerul Educației, Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor, Inspectoratul General de Poliție, Centrul de Telecomunicații Speciale	Furnizorii de rețele și/sau servicii de comunicații electronice	Octombrie 2017 - 2020	Numărul de instituții participante. Numărul copiilor participanți/implicați.	În limita alocațiilor curente. Din sursele partenerilor de dezvoltare.

III. SENSIBILIZAREA ȘI INFORMAREA PĂRȚILOR IMPLICATE ÎN CONTACT DIRECT CU COPII DESPRE RISCURILE MEDIULUI ONLINE ȘI RECOMANDĂRI PRIVIND NAVIGAREA ÎN SIGURANȚĂ ÎN INTERNET

9.	Informarea copiilor și adolescenților despre riscurile mediului online, educarea acestora privind navigarea în siguranță în Internet, precum și responsabilizarea la crearea conținuturilor online.	9.1. Preluarea, traducerea și diseminarea cursului electronic de instruire privind siguranța online pentru copii, adolescenți, studenți, părinți și profesori elaborat cu suportul UIT în cadrul proiectului www.onlinesafety.info	Ministerul Educației, Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor	Asociațiile obștești, parteneri de dezvoltare, Proiectul „Consolidarea respectării drepturilor omului în procesul de implementare a Agendei digitale a Republicii Moldova”	Trim. II 2017 – trim. IV 2017	Numărul persoanelor instruite. Numărul instituțiilor implicate.	În limita alocațiilor curente. Din sursele partenerilor de dezvoltare.
		9.2. Diseminarea în instituțiile de învățământ a Ghidului drepturilor omului pentru utilizatorii de Internet elaborat cu suportul Consiliului Europei, inclusiv plasarea online	Ministerul Educației	Parteneri de dezvoltare, Proiectul „Consolidarea respectării drepturilor omului în procesul de implementare a Agendei digitale a Republicii Moldova”	Trim. II 2017 – trim. IV 2017	Numărul exemplarelor Ghidului diseminate. Ghidul accesibil online.	În limita alocațiilor curente. Din sursele partenerilor de dezvoltare.
		9.3. Elaborarea și implementarea modulelor „Siguranța în mediul online a copiilor/elevilor” în curricula specialităților pedagogice (formare inițială și continuă)	Ministerul Educației	Instituțiile de instruire continuă, Instituțiile de învățământ superior	Trim. IV 2017	Numărul persoanelor instruite în cadrul formării inițiale. Numărul persoanelor instruite în cadrul formării continue.	În limita alocațiilor curente.
10.	Informarea publicului larg privind riscurile mediului online și măsurile de prevenție.	10.1. Mediatizarea și promovarea online prin intermediul platformei www.cert.gov.md a recomandărilor privind măsurile de securitate la nivel de utilizator care pot fi implementate individual de către utilizatori Internet.	Centrul de Telecomunicații Speciale (CERT-GOV), Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor	Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale, Furnizori de rețele și /sau servicii de comunicații electronice	Trim. II 2017 – trim. IV 2020	Recomandări mediatizate în online mass-media. Referințele la recomandări plasate pe platforme de socializare online.	În limita alocațiilor curente.
		10.2. Organizarea evenimentelor de sensibilizare și informare în cadrul „Lunii securității cibernetice”.	Centrul de Telecomunicații Speciale (CERT-GOV), Ministerul	Serviciul de Informații și Securitate, Institutul de Dezvoltare a	Octombrie 2017 - 2020	Numărul de evenimente organizate. Numărul persoanelor participante. Numărul instituțiilor implicate.	În limita alocațiilor curente. Din sursele partenerilor de dezvoltare.

			Tehnologiei Informației și Comunicațiilor, Ministerul Afacerilor Interne, Centrul de Guvernare Electronică	Societăți Informaționale, Companiile private, Parteneri de dezvoltare, asociațiile obștești			
11.	Încurajarea participării copiilor în crearea unui mediu online mai sigur.	11.1. Formarea grupurilor de tineri voluntari pentru instruire și dezvoltare a competențelor referitoare la siguranța online a copiilor.	Ministerul Educației, Ministerul Tineretului și Sportului	Instituțiile de învățământ superior și mediu de specialitate, asociațiile obștești, parteneri de dezvoltare	Trim. III 2017 – trim. IV 2018	Numărul adolescenților voluntari atrași. Numărul activităților desfășurate de voluntari. Numărul participanților la activitățile desfășurate.	În limita alocațiilor curente. Din sursele partenerilor de dezvoltare.
		11.2. Consolidarea capacităților consiliilor copiilor/adolescenților create cu privire la siguranța online.	Ministerul Educației, Ministerul Tineretului și Sportului	Instituțiile de învățământ, asociațiile obștești, parteneri de dezvoltare	Trim. I 2018 – trim. IV 2019	Numărul consiliilor create. Numărul activităților desfășurate.	În limita alocațiilor curente. Din sursele partenerilor de dezvoltare.

IV. FORMAREA STATISTICILOR ȘI PROMOVAREA CERCETĂRILOR PRIVIND SIGURANȚA ONLINE A COPIILOR ȘI ADOLESCENȚILOR

12.	Asigurarea unei abordări coordonate a procesului de cercetare și formare a statisticilor actuale referitor la siguranța online a copiilor și adolescenților	12.1. Sistematizarea și analiza datelor statistice privind criminalitatea informatică cu implicarea copiilor și adolescenților și măsurile întreprinse.	Inspectoratul General al Poliției, Procuratura Generală	Furnizori de rețele și/sau servicii de comunicații electronice, Parteneri de dezvoltare, asociațiile obștești	Anual 2017-2020	Date statistice sistematizate și disponibile online. Rapoarte de analiză efectuate și disponibile online.	În limita alocațiilor curente. Din sursele partenerilor de dezvoltare.
		12.2. Colectarea și sistematizarea datelor statistice privind serviciul de filtrare a conținutului din Internet cu impact negativ asupra copiilor prestat la solicitarea utilizatorilor de către furnizori Internet.	Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației	Furnizori de rețele și/sau servicii de comunicații electronice	Semestrial 2018-2020	Date statistice colectate semestrial, sistematizate și disponibile online	În limita alocațiilor curente

		12.3. Organizarea sondajelor privind preferințele TIC ale copiilor, comportamente, riscuri, etc.	Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale	Furnizori de rețele și/sau servicii de comunicații electronice, asociațiile obștești	Trim. IV 2017, trim. IV 2019	2 sondaje de opinie efectuate. Date din sondaje sistematizate și accesibile online.	1 sondaj – 100,0. Din sursele partenerilor de dezvoltare
13.	Promovarea cercetărilor referitor la comportamentul copiilor și adolescenților în Internet, riscurile la care se expun.	Efectuarea studiului privind impactul Internetului asupra vieții copiilor și adolescenților	Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale	Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor, asociațiile obștești	Trim. II 2018	Studiul efectuat și publicat online.	Studiul – 100,0. Din sursele partenerilor de dezvoltare